

ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان با سطوح مختلف پیشرفت تحصیلی

محمد افشار^۱، محمد مهدی حسن زاده طاهری^۲، حمیدرضا ریاسی^۳، محسن ناصری^۴

چکیده

زمینه و هدف: اساتید به عنوان یکی از ارکان اصلی نظام آموزش عالی بطور مستمر و به روش‌های مختلف، از جمله توسط دانشجویان ارزشیابی می‌شوند. نظر به این که گروهی از اساتید، با ارزشیابی توسط دانشجویان ضعیف، موافق نیستند، مطالعه حاضر به منظور تعیین ارتباط بین نمره ارزشیابی اساتید و سطوح مختلف پیشرفت تحصیلی دانشجویان طراحی و اجرا گردید. **روش تحقیق:** در این مطالعه توصیفی-تحلیلی و مقطعی که در سال ۱۳۸۶ در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند انجام شد، ۶۳ نفر از اساتید به روش سرشماری انتخاب شدند و با تکمیل ۲۷۰۰ پرسشنامه توسط تمامی دانشجویان رشته پزشکی مورد ارزیابی قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه ارزشیابی اساتید بود که روایی و پایایی آن توسط مرکز توسعه آموزش دانشگاه تایید شده بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS (ویرایش ۱۱/۵) در سطح معنی‌داری $P < 0/05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. **یافته‌ها:** میانگین نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان ممتاز، متوسط و ضعیف به ترتیب $55/59 \pm 11/46$ ، $55/70 \pm 12/49$ و $55/51 \pm 12/23$ بود ($P = 0/96$). در بررسی حیطه‌های مختلف مورد ارزشیابی، فقط در حیطه شؤن مدرسی بین دانشجویان ممتاز و ضعیف اختلاف معنی‌داری مشاهده گردید ($P = 0/03$). **نتیجه‌گیری:** با توجه به این که بین نمره ارزشیابی اساتید و سطوح مختلف پیشرفت تحصیلی دانشجویان اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد، به نظر می‌رسد که سطح علمی دانشجویان در ارزشیابی اساتید تأثیر چندانی ندارد و از این رو این متغیر نمی‌تواند به عنوان یک عامل سوگیری در ارزشیابی اساتید تلقی گردد. اختلاف مشاهده شده در حیطه شؤن مدرسی، می‌تواند تأکیدی بر لزوم رعایت بیشتر عدالت اساتید در برخورد با دانشجویان باشد.

واژه‌های کلیدی: استاد، دانشجو، ارزشیابی، پیشرفت تحصیلی

مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۸۹؛ ۱۷(۲): ۱۲۰-۱۲۸

دریافت: ۱۳۸۸/۶/۲ اصلاح نهایی: ۱۳۸۹/۲/۱۹ پذیرش: ۱۳۸۹/۲/۲۱ درج در پایگاه وب: ۱۳۸۹/۲/۳۰

^۱ دانشیار، گروه علوم تشریحی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

^۲ نویسنده مسؤول؛ دانشیار، گروه علوم تشریحی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

آدرس: بیرجند- دانشگاه علوم پزشکی- دانشکده پزشکی- گروه علوم تشریحی

تلفن: ۰۵۶۱-۴۴۳۳۰۰۲. نمابر: ۰۵۶۱-۴۴۳۳۰۰۴. پست الکترونیکی: MMHTahery35@yahoo.com

^۳ استادیار، گروه داخلی، بیمارستان ولی عصر (عج)، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

^۴ عضو هیأت علمی دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، ایران

مقدمه

نظام آموزشی به عنوان پدیده‌ای پویا و هدامند، دارای ابعاد کمی و کیفی است. رشد متعادل و موزون این ابعاد به موازات یکدیگر از اهداف اساسی نظام آموزشی می‌باشند (۱). کیفیت در آموزش عالی، امری پویا و دارای ابعاد متعدد و متغیری است که ارتقای دائمی آن باید همواره در نظر برنامه‌ریزان قرار داشته باشد (۲). ارتقای مستمر کیفیت آموزش، مستلزم ارزشیابی است که می‌تواند بر مبنای هر یک از عناصر تشکیل‌دهنده نظام آموزشی (درونده، فرایند، محصول، برونده و پیامد) صورت پذیرد و این ارزیابی می‌تواند بهبود کیفیت نظام آموزشی را به دنبال داشته باشد (۳). بر این اساس، کیفیت درون‌دادها می‌تواند نمایانگر کیفیت نظام آموزشی باشد؛ در میان درون‌دادها سه عامل یادگیرنده، مدرس و برنامه درسی حائز اهمیت محسوب می‌شوند. ارزیابی هر یک از این عوامل می‌تواند در بهبود کیفیت نظام آموزشی تأثیر بسزایی داشته باشد (۴،۳).

اساتید یکی از ارکان اصلی دانشگاه می‌باشند و نحوه عملکرد آنها در بازدهی کل نظام آموزشی نقش اساسی ایفا می‌نماید. ارزشیابی صحیح می‌تواند گویای وضعیت عملکرد استاد بوده و در صورتی که بازخورد نتایج به طور صحیح و بموقع به اساتید منعکس گردد، می‌تواند ضمن تشخیص نقاط قوت و ضعف، به عنوان عاملی کمک‌کننده در جهت ارتقای کیفیت فعالیت‌های آموزشی آنها مؤثر باشد (۵).

ارزشیابی اساتید عبارت است از تعیین میزان موفقیت استاد در رسیدن به اهداف آموزشی. انجام صحیح آن مستلزم جمع‌آوری اطلاعات لازم در خصوص فعالیت‌های آموزشی و انتخاب معیارهایی برای مقایسه اطلاعات به دست آمده با این معیارها و سپس قضاوت در مورد میزان موفقیت استاد می‌باشد (۶). ارزشیابی اساتید در دانشگاه به روش‌های مختلفی از قبیل ارزشیابی توسط دانشجو، خودارزیابی، ارزشیابی توسط مدیر گروه، همکاران، مسئولین دانشکده‌ها و ... صورت می‌گیرد. یکی از متداولترین روش‌های ارزشیابی در اغلب کشورها و از

جمله ایران، ارزشیابی توسط دانشجو می‌باشد (۸،۷).

مطالعات نشان داده‌اند که اظهار نظر دانشجویان در مورد اساتید، ممکن است متأثر از عواملی غیرمرتبط با ارزشیابی استاد باشد. در این خصوص در طی سال‌های گذشته در دانشگاه‌های مختلف، مطالعات متعددی صورت گرفته است و برخی از آنها در موافقت و برخی در مخالفت با این نوع ارزشیابی، نظرات و شواهدی را ارائه نموده‌اند (۷، ۹-۱۲). برخی از پژوهشگران در مورد ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان ابراز نگرانی نموده و معتقدند به دلیل مداخله عوامل نامربوط، نتایج به دست آمده غیر واقعی بوده و از این رو قضاوت بر اساس این نتایج را غیرعادلانه می‌دانند. آنها معتقدند نه تنها این ارزشیابی‌ها در نهایت منجر به بهبود کیفیت نمی‌شود، بلکه افت تحصیلی را نیز به دنبال خواهد داشت (۱۳). در مقابل گروه فوق، دسته دیگری از محققین این ارزشیابی را به دلیل ارتباط مستمر و مستقیم دانشجو و استاد لازم و حق دانشجو دانسته و آن را تنها منبع ملموس و بهترین نوع ارزشیابی می‌دانند و معتقدند در این خصوص بین دانشجویان موفق و ضعیف از نظر تحصیلی، تفاوتی وجود ندارد (۱۴، ۱۵).

از آنجا که برخی از اساتید نسبت به ارزشیابی خود توسط گروه‌های خاصی از دانشجویان، از جمله دانشجویان ضعیف‌تر معترض بوده و پاسخ‌های آنها را با سوءنیت تلقی می‌نمایند و معتقدند که برای ارزشیابی اساتید تنها باید از دانشجویان با سطح تحصیلی بالا (دانشجویان ممتاز) استفاده شود، مطالعه حاضر با هدف ارزشیابی اعضای هیأت علمی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در طول یک سال تحصیلی به صورت کلی و همچنین در حیطه‌های مختلف توسط گروه‌های مختلف دانشجویان ممتاز، متوسط و ضعیف انجام شد.

روش تحقیق

در این پژوهش توصیفی-تحلیلی و مقطعی که در

می‌گرفت. برای تکمیل پرسشنامه، مجری طرح به اتفاق مسؤول آموزش مقطع آموزشی مربوطه در جلسات پایانی درس در کلاس حاضر می‌شد و پس از ارائه توضیحات لازم، پرسشنامه بین دانشجویان توزیع و پس از تکمیل شدن، جمع‌آوری می‌گردید.

داده‌ها به کمک نرم‌افزار SPSS، ویرایش ۱۱/۵ و با استفاده از آزمون‌های واریانس یک طرفه (ANOVA)، توکی و ضریب همبستگی پیرسون در سطح معنی‌داری $P=0/05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

در این تحقیق ۶۳ نفر از اساتید دانشگاه علوم پزشکی بیرجند توسط ۲۷۰۰ پرسشنامه مورد ارزشیابی قرار گرفتند. از پرسشنامه‌های جمع‌آوری شده تعداد ۲۸۳ مورد به علت خدشه‌دار بودن، ازجمله مشخص نکردن محدوده معدل، حذف شدند و بقیه مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

میانگین و انحراف معیار نمره ارزشیابی کل اساتید توسط دانشجویان ممتاز (۹۹۲ مورد) $55/59 \pm 11/46$ ، دانشجویان متوسط (۹۹۵ مورد) $55/70 \pm 12/49$ و دانشجویان ضعیف (۴۳۰ مورد) $55/51 \pm 12/23$ بود و مقایسه این گروه‌ها با یکدیگر اختلاف معنی‌داری را نشان نداد ($P=0/96$).

مقایسه نمرات ارزشیابی اساتید بین سه گروه مختلف دانشجویان از نظر پیشرفت تحصیلی مشخص کرد که در اغلب حیطه‌های مورد مطالعه، اختلاف معنی‌داری وجود ندارد (جدول ۲)؛ فقط در نمرات کسب شده در حیطه رعایت شؤن مدرسی، تفاوت معنی‌داری وجود داشت ($P=0/03$). نتایج آزمون توکی نشان داد این تفاوت مربوط به نمرات داده شده توسط دانشجویان ممتاز در مقایسه با دانشجویان ضعیف می‌باشد ($P=0/02$).

ضریب همبستگی پیرسون ارتباط مثبت و معنی‌داری بین حیطه‌های مختلف نشان داد ($P<0/001$) (جدول ۳).

دانشگاه علوم پزشکی بیرجند اجرا گردید، روش نمونه‌گیری به صورت سرشماری بود و تمامی دانشجویانی که در مقاطع مختلف پایه و بالینی رشته پزشکی در نیمسال اول و دوم سال تحصیلی ۱۳۸۶-۸۷ مشغول تحصیل بودند و حداقل یک ترم تحصیلی را گذرانده بودند، وارد مطالعه شدند. معدل کل دانشجویان به عنوان شاخص تعیین پیشرفت تحصیلی دانشجو مورد استناد قرار گرفت. برای این منظور دانشجویان بر حسب میانگین معدل کل، به سه گروه زیر تقسیم شدند:

- گروه ممتاز (معدل بالاتر از ۱۶/۵)

- گروه متوسط (معدل بین ۱۴/۵ تا ۱۶/۵)

- گروه ضعیف (معدل کمتر از ۱۴/۵)

ارزشیابی در مورد تمام اساتید به جز اساتید حق‌التدریس که در این سال تحصیلی با دانشجویان مذکور درس داشتند، انجام گرفت.

برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌ای که در مرکز توسعه آموزش دانشگاه‌ها (EDC) طراحی گردیده و روایی و اعتبار آن نیز به وسیله این مرکز تایید شده است، استفاده شد؛ این پرسشنامه در مطالعات متعددی از جمله مطالعه شکورنیا و همکاران (۱۴) و آقاملائی و همکاران (۱۶) مورد استفاده قرار گرفته و ضریب آلفای کرونباخ سؤالات آن ۰/۸۱ تعیین شده است.

این پرسشنامه دارای دو بخش می‌باشد. در بخش اول اطلاعات جمعیت‌شناختی از قبیل نام و نام خانوادگی عضو هیأت علمی، رشته تحصیلی دانشجو، نام درس و معدل کل دانشجو تا زمان تکمیل فرم آورده شده است. بخش دوم پرسشنامه مشتمل بر ۱۷ سؤال است که داده‌های مربوط به ارزیابی اساتید را در حیطه‌های مختلف بررسی می‌نماید و شامل سؤالات مربوط به روش تدریس (۷ سؤال)، توانایی علمی (۵ سؤال) رعایت مقررات آموزشی (۳ سؤال) و بالاخره رعایت شؤن مدرسی (۲ سؤال) بود. هر سؤال دارای چهار گزینه ضعیف، متوسط، خوب و بسیارخوب بود که توسط دانشجو علامت زده می‌شد و به آن نمره‌ای بین ۱ تا ۴ تعلق

جدول ۱- میانگین و انحراف معیار نمره سؤالات پرسشنامه نظرخواهی از دانشجویان

سؤالات پرسشنامه نظرخواهی از دانشجویان	میانگین و انحراف معیار	فراوانی و درصد نمره ارزشیابی ۴ (عالی)
چگونگی تشریح اهداف درس	۳/۳±۰/۸	۱۲۲۲ (%۵۰/۶)
قدرت بیان و تفهیم اهداف درسی	۳/۳±۰/۸	۱۲۴۴ (%۵۱/۵)
ایجاد انگیزه برای مطالعه بیشتر توسط دانشجو	۳/۱±۰/۹	۱۰۴۸ (%۴۳/۴)
میزان مشارکت دادن دانشجو در مباحث درسی	۳±۰/۹۶	۱۰۲۳ (%۴۲/۳)
تخصیص وقت کافی برای پاسخ دادن به سؤالات دانشجو	۳/۳±۰/۸	۱۲۲۸ (%۵۰/۸)
ارائه طرح درس	۳/۱±۰/۹	۱۱۰۹ (%۴۵/۹)
ارزیابی دانشجو در طول ترم از طریق طرح سؤالات مناسب	۳±۰/۹	۹۵۰ (%۳۹/۳)
تسلط استاد به محتوای درس	۳/۴±۰/۸	۱۴۳۰ (%۵۹/۲)
میزان بهره‌گیری شما از مطالب تدریس شده	۳/۱±۰/۹	۱۰۳۴ (%۴۲/۸)
استفاده از وسایل کمک آموزشی در محدوده امکانات و متناسب با نوع درس	۳/۱±۰/۹	۱۰۸۳ (%۴۴/۸)
ابراز علاقه‌مندی به رشته خود و تشویق به تدریس و یادگیری	۳/۲±۰/۹	۱۱۵۸ (%۴۷/۹)
ارائه مطالب درسی به صورت کاربردی و همراه با مثال‌های مناسب	۳/۲±۰/۹	۱۲۲۱ (%۵۰/۵)
توجه به حضور و غیاب دانشجویان	۳/۳±۰/۹	۱۳۶۲ (%۵۶/۴)
مراعات طول زمان کلاس	۳/۳±۰/۸	۱۴۱۶ (%۵۸/۶)
حضور منظم و استفاده مطلوب از وقت کلاس	۳/۴±۰/۸	۱۴۶۲ (%۶۰/۵)
رفتار اجتماعی استاد با دانشجو و ایجاد احترام متقابل	۳/۵±۰/۸	۱۶۱۰ (%۶۶/۶)
احترام به مسائل فرهنگی و اخلاق و شؤونات اسلامی در کلاس	۳/۵±۰/۷	۱۶۷۴ (%۶۹/۳)

جدول ۲- مقایسه میانگین نمرات ارزشیابی در حیطه‌های مختلف بر حسب پیشرفت تحصیلی

پیشرفت تحصیلی	میانگین و انحراف معیار			سطح معنی‌داری
	ممتاز (۹۹۲ نفر)	متوسط (۹۹۵ نفر)	ضعیف (۴۳۰ نفر)	
روش تدریس	۲۲/۱±۵/۳	۲۲/۳±۵/۶	۲۲/۴±۵/۵	۰/۵۱
توانایی علمی	۱۶/۱±۳/۷	۱۶/۱±۴	۱۶/۱±۳/۸	۰/۹۸
رعایت مقررات آموزشی	۱۰/۲±۲/۱	۱۰/۲±۲/۳	۱۰±۲/۳	۰/۲۴
شوون مدرسی	۷/۱±۱/۴	۷±۱/۵	۶/۹±۱/۶	۰/۰۳*
نمره کل	۵۵/۵۹±۱۱/۴۶	۵۵/۷۰±۱۲/۴۹	۵۵/۵۱±۱۲/۲۳	۰/۹۶

* مقدار P مربوط به آزمون ANOVA است. نتایج آزمون توکی نشان‌دهنده اختلاف معنی‌داری بین گروه ممتاز و ضعیف است (P=۰/۰۲).

جدول ۳- برآورد ضریب همبستگی پیرسون بین حیطه‌های مختلف مورد ارزیابی توسط دانشجویان

حیطه مورد ارزیابی	روش تدریس	توانایی علمی	رعایت مقررات آموزشی	رعایت شوون مدرسی
روش تدریس	---	---	---	---
توانایی علمی	۰/۸۹*	---	---	---
رعایت مقررات آموزشی	۰/۷۳*	۰/۷۵	---	---
رعایت شوون مدرسی	۰/۶۲*	۰/۶۷	۰/۷۷	---

* ضریب همبستگی در همه موارد با $P < ۰/۰۰۱$ معنی‌دار گردیده است.

بحث

این پژوهش با هدف مقایسه نتایج ارزشیابی اعضای هیأت علمی دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند از دیدگاه دانشجویان با سطوح مختلف پیشرفت تحصیلی انجام شد و یافته‌های آن نشان داد که بین سطح علمی دانشجویان و نمره ارزشیابی اساتید، اختلاف معنی‌داری وجود ندارد؛ اما مقایسه نمرات داده شده در حیطه‌های مختلف مشخص نمود که در حیطه رعایت شؤون مدرسی، اختلاف معنی‌داری بین نمرات داده شده توسط دانشجویان ممتاز و ضعیف وجود دارد.

مطالعه مشابهی که توسط شکورنیا و همکاران بر روی ۱۲۴ نفر دانشجویان پرستاری آبادان و با توزیع ۱۴۰۷ پرسشنامه صورت گرفت، نشان داد که ارتباط معنی‌داری بین معدل تحصیلی دانشجویان و نمره ارزشیابی اساتید وجود دارد و بین معدل دانشجو و نمره ارزشیابی اساتید یک همبستگی منفی دیده شد (-0.091)؛ بدین معنی که دانشجویان ضعیف نمره ارزشیابی بالاتری به اساتید داده بودند (۱۳). اختلاف نتایج حاصل از مطالعه حاضر با مطالعه مذکور از چند نظر قابل بحث است: اولاً این که همبستگی مشاهده شده بسیار ضعیف و به ادعای نویسندگان قابل چشم‌پوشی می‌باشد؛ ثانیاً تعداد موارد بررسی شده در مطالعه حاضر بسیار زیادتر و از نظر آماری نتایج به دست آمده منطقی‌تر می‌باشد.

در مطالعه دیگری با تعیین ضریب همبستگی صفر بین ارزشیابی استاد و نمره دانشجو، رابطه معنی‌داری بین این دو گزارش نشده است که مؤید یافته‌های پژوهش حاضر می‌باشد (۹).

Cashin که مطالعات منتشر شده از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۸۸ پیرامون ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان را مورد پژوهش قرار داده، معتقد است که بیشترین منبع مورد استفاده جهت ارزشیابی اساتید، دانشجویان می‌باشند. این محقق نشان داده است که ارزشیابی توسط دانشجویان، از نظر آماری قابل اعتماد، روا و نسبتاً عاری از خطا می‌باشد؛ همچنین نتایج بررسی این محقق نشان می‌دهد که عملکرد تحصیلی

دانشجویان در ارزشیابی اساتید تأثیر ندارد؛ مطلبی که یافته‌های پژوهش ما را تایید می‌نماید (۱۷). همچنین در مقاله Jacobs که عوامل مؤثر بر نمره ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان بررسی شده است، سطح علمی دانشجویان از جمله عواملی شناخته شد که در ارزشیابی اساتید تأثیری نداشته است (۱۸). یک مطالعه مروری دیگر، با بررسی نتایج بیشتر از ۴۰۰ مقاله پژوهشی در دانشگاه ویرجینیا، نشان داد که رابطه معنی‌داری بین نمره دانشجویان و ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان وجود ندارد (۱۳). این یافته‌ها مؤید یافته‌های پژوهش حاضر می‌باشند.

در این پژوهش در بررسی حیطه‌های مختلف مورد مطالعه، فقط در حیطه شؤون مدرسی، بین نمرات داده شده توسط دانشجویان ممتاز و ضعیف، اختلاف معنی‌داری مشاهده شد؛ بدین معنی که دانشجویان ضعیف نسبت به دانشجویان ممتاز نمره کمتری به اساتید داده بودند که موضوع از دو منظر قابل توجیه می‌باشد:

- ۱- برخی اساتید توجه بیشتری به دانشجویان ممتاز نشان می‌دهند و از پرداختن به دانشجویان ضعیف غفلت می‌نمایند.
- ۲- برخی دانشجویان ضعیف‌تر احساس می‌کنند که اساتید به آنها توجه کمتری نسبت به دانشجویان ممتاز نشان می‌دهند و این عکس‌العمل را در نمره ارزشیابی اساتید خود نشان می‌دهند.

مدت زمان زیادی است که در مراکز آموزش عالی، تدریس اساتید به عنوان یکی از شاخص‌های کیفی با استفاده از شاخص‌های مختلف، از جمله ارزشیابی توسط دانشجویان، مورد ارزیابی مستمر قرار می‌گیرد. در مورد ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان دیدگاه‌های مختلف و گاه متضادی وجود دارد. گروهی از محققین با آن مخالف بوده و معتقدند قضاوت دانشجویان ذهنی بوده و بنابراین از روایی لازم برخوردار نیست (۱۹، ۹۰، ۷)؛ چنان که برخی گزارشات نشان داده‌اند دادن نمره بالا به دانشجو توسط اساتید منجر به دادن نمره بالا توسط دانشجو به استاد شده است (۱۳) و اساتید نیز سعی

و آن را از این جهت که می‌تواند با ارائه بازخورد فوری، فرصت مناسبی برای بهبود روش تدریس فراهم کند و همچنین سبب ارتقای یادگیری در فراگیران شود، ارزشمند می‌داند (۲۱). در تحقیقی در این خصوص در دانشکده علوم پزشکی جهرم، ۷۰/۹٪ از اساتید به طور کلی با روش ارزشیابی اساتید توسط دانشجو موافق بودند و به اعتقاد ۶۵/۷٪ از اساتید، آگاهی از اهداف ارزشیابی به نحو مؤثری سبب افزایش رضایت آنها از انجام ارزشیابی می‌شود (۷).

پژوهشی که در دانشگاه اهواز در سال ۱۳۷۸ پیرامون ارزشیابی استاد انجام شد، نشان داد که ۷۲/۶٪ از اعضای هیأت علمی، با شیوه ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان موافق بودند (۲۲).

گروه سومی از پژوهشگران وجود دارند که ارزشیابی اساتید توسط دانشجو را مهم و لازم می‌دانند اما معتقدند به منظور قضاوت و تصمیم‌گیری در مورد اساتید، این ارزشیابی فقط می‌تواند به عنوان یکی از منابع چندگانه ارزشیابی مورد استفاده قرار گیرد (۱۷). بر اساس نظر این گروه، از آنجا که ارزشیابی اساتید از پیچیده‌ترین ارزشیابی‌ها می‌باشد و از طرفی وسایل و روش‌های اندازه‌گیری از اعتبار بالایی برخوردار نمی‌باشند، از این رو منابع اطلاعاتی حاصل نمی‌توانند اطلاعات دقیق و بی‌غرضانه‌ای را ارائه نمایند؛ به همین دلایل پیشنهاد کرده‌اند که برای قضاوت نهایی، ترکیبی از اطلاعات ارزشیابی مورد استفاده و استناد قرار بگیرند (۲۳۶).

نتیجه‌گیری

هرچند بین نتایج حاصل از مطالعات مختلف در مورد ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان با سطوح علمی متفاوت هماهنگی کامل مشاهده نمی‌شود، ولی یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که بین نمره کلی ارزشیابی اساتید و سطوح مختلف پیشرفت تحصیلی دانشجویان، ارتباط معنی‌داری وجود ندارد و فقط در حیطه شؤن مدرسی، بین نمرات داده شده توسط دانشجویان ممتاز و ضعیف، اختلاف معنی‌داری مشاهده

می‌کنند با دادن نمره بالا به دانشجویان نمره ارزشیابی بهتری نیز از آنها کسب نمایند (۷)؛ طبیعتاً این رویه باعث کاهش سطح یادگیری و در نهایتاً افت کیفیت آموزش خواهد شد (۱۳). در تحقیقی که در دانشگاه اهواز در خصوص ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان انجام شد، ۵۷/۵٪ از اساتید مورد مطالعه، تأثیر ارزشیابی دانشجو را بر فرایند آموزش متوسط دانستند و معتقد بودند که دانشجویان به دلیل عدم آگاهی لازم از فرایند تدریس، قضاوت درستی از ارزشیابی ندارند (۷). Greenwood با ارزشیابی معلمان توسط فراگیران مخالف است و اعتقاد دارد که صفات شخصیتی و ویژگی‌های کلی محیطی، درک و قضاوت‌های افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به همین دلیل دانشجویان و دانش‌آموزان تحت تأثیر این عوامل قرار گرفته و آن را در ارزشیابی اساتید اعمال می‌نمایند (۲۰). این گروه از اساتید معتقدند که شاید این نوع ارزشیابی به صورت تهدیدی برای اساتید درآید و این خطر را ایجاد کند که اساتید برای جلب رضایت دانشجو از شیوه‌های غیر اصولی استفاده کنند و به جای تلاش در جهت ارتقای کیفیت آموزش، سعی در اجتناب از جدیت و سخت‌گیری نمایند (۵).

بر عکس گروه اول، دسته دیگری از اساتید و پژوهشگران با ارزشیابی استاد توسط دانشجو موافق می‌باشند. آنها معتقدند به دلیل ارتباط مستقیم و مستمر دانشجو و استاد و با توجه به این که دانشجویان مخاطبین و مشتری‌های تدریس استاد و هدف اصلی برنامه‌های آموزشی می‌باشند، لازم است که نظرات و دیدگاه‌های آنها به طور اعم مورد توجه قرار گیرد و در این خصوص بین دانشجویان موفق و ضعیف تفاوتی وجود ندارد و همه دانشجویان حق و صلاحیت اظهار نظر در مورد استاد و روش تدریس او را دارند (۱۴).

Aultman معتقد است ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان می‌تواند منبع ارزشمندی برای بازخورد به آنها به منظور ارتقای کیفیت آموزش باشد. وی اعتقاد خاصی به ارزشیابی تکوینی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان دارد

ج- تاکید می‌گردد در ارزشیابی اساتید، نمره دانشجویان فقط به عنوان یکی از منابع مورد استفاده قرار گیرد و سایر منابع از قبیل ارزیابی توسط مدیر گروه، مسؤولین دانشکده و خود ارزیابی نیز در نظر گرفته شود.

تقدیر و تشکر

این مقاله حاصل بخشی از نتایج حاصل از طرح پژوهشی با کد ۲۵۸/۸/۸ می‌باشد که در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند طراحی و اجرا گردیده است. نویسندگان مقاله مراتب تشکر و قدردانی خود را از تمامی دست‌اندرکاران پژوهش در دانشکده پزشکی و دانشگاه اعلام می‌دارند؛ همچنین از همکاری صمیمانه کارشناسان آموزشی و مرکز توسعه آموزش سپاسگزاری می‌شود.

شد؛ در هر صورت با توجه به نتایج این مطالعه برای اصلاح ارزشیابی موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

الف- با توجه به این که سطح پیشرفت تحصیلی دانشجویان در نمره ارزشیابی اساتید تأثیر ندارد، برای جلوگیری از صرف وقت و هزینه‌های گزاف ارزشیابی اساتید توسط تمام دانشجویان و در تمام ترم‌های تحصیلی، در هر ترم تعدادی از اساتید به صورت تصادفی و توسط تعداد محدودی از دانشجویان هر کلاس (مثلاً یک سوم آنها) که آنها نیز به طور تصادفی انتخاب می‌شوند، مورد ارزشیابی قرار گیرند.

ب- اساتید در برخورد با دانشجویان، صرف نظر از سطح علمی و بهره‌هوشی تمام آنها را با یک دید بنگرند و از توجه بیشتر به گروه خاصی از دانشجویان پرهیزند.

منابع:

- 1- Ghoorchian NGh. An analysis of quality cube in high education. Research Quarterly of Programming in High Education. 1994; 7&8: 13-20. [Persian] ##
- 2- Segers M, Dochy F. Quality assurance in higher education: Theoretical consideration and empirical evidence. Studies in Educational Evaluation. 1996; 22(2): 115-137.
- 3- Bazargan A. Educational evaluation: Concepts, patterns and activity mechanism. 1st ed. Tehran: Samt; 2004. p: 56-59. [Persian]
- 4- Hasanzadeh Taheri MM, Riyasi HR, Miri MR, Davari MH, Hajiabadi MR. Survey of observing of educational rules and regulations by educational staffs in different faculties of Birjand University of Medical Sciences. Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2009; 16 (1): 58-65. [Persian]
- 5- Sarchami R, Salman Zadeh H. The opinions of faculty on the efficiency of student rating scheme on teachers' performance in Iran University of Medical Sciences. The Journal of Qazvin University of Medical Sciences & Health Services. 2005; 34: 67-71. [Persian]
- 6- Seif A. Educational Measurement, assessment and evaluation. 4th ed. Tehran: Duran Pub; 2004. pp: 29-41. [Persian]
- 7- Amini M, Honardar M. The view of faculties and medical students about evaluation of faculty teaching experiences. Koomesh, Journal of Semnan University of Medical Sciences. 2008; 9(3): 171-178. [Persian]
- 8- Thompson Bowles, L. The evaluation of teaching. Medical Teacher. 2000; 22(3): 221-224.
- 9- Shakournia A, Motlagh ME, Malayeri A, Jahanmardi A, Kamili Sani H. Students' Opinion on Factors Affecting Faculty Evaluation in Jondishapoor Medical University. Iranian Journal of Medical Education. 2005; 5(2): 109-117. [Persian]
- 10- Ziaee M, Miri M, Haji-abadi M, Azarkar GH, Esbak P. Academic staff and students' impressions on academic evaluation of students in Birjand University of Medical Sciences and Health Services. Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2007; 13(4): 61-67. [Persian]
- 11- Tootoonchi M, Changiz T, Alipour L, Yamani N. Faculty members' viewpoints towards teacher evaluation process in Isfahan University of Medical Science. Iranian Journal of Medical Education. 2006; 6(1): 23-31. [Persian]

- 12- Green ME, Ellis CL, Frémont P, Batty H. Faculty evaluation in departments of family medicine: do our universities measure up? *Med Educ*. 1998; 32(6): 597-606.
- 13- Shakurnia A, Malayeri A, Torabpour M, Elhampour H. Correlation between student evaluation of teaching and students' grades. *Iranian Journal of Medical Education*. 2006; 6(1): 51-58. [Persian]
- 14- Emery C, Kramer T, Tian R. Return to academic standards: A critique of student evaluations of teaching effectiveness. *Quality Assurance in Education*. 2003; 11(1): 37-46.
- 15- Sproule P. Student evaluation of teaching: a methodological critique of conventional practices. *Education Policy Analysis Archives*. 2000; 8(50). Available from: <http://epaa.asu.edu/ojs/article/view/441>
- 16- Aghamolayi T, Abedini S. Comparison of self and students' evaluation of faculty members in school of health of Hormozgan University of medical sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2008; 7(2): 191-199
- 17- Cashin WE. Student ratings of teaching: the research revisited. IDEA paper No. 32. Available from: http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/14/d2/44.pdf
- 18- Jacobs LC. Student ratings of college teaching: what research has to say. Available from: <http://www.indiana.edu/~best/multiop/ratings.shtml>
- 19- Williams WM, Ceci SJ. Higher grades= higher evaluations "how'm I doing?" Available from: <http://www.bus.lsu.edu/accounting/faculty/lcrumbley/Highgra.html>
- 20- Greenwood GE, Bridges CM, Ware WB, McLean JE. Student evaluation of college teaching behaviors instrument: a factor analysis. *Journal of Higher Education* 1973; 44(8): 596-604.
- 21- Aultman LP. An unexpected benefit of formative student evaluations. *College Teaching* 2006; 54(3): 251-258.
- 22-Goharian V, Kafami Z, Yamani N, Omidifar N, Safai M. Comparing Resident Evaluation of Attending Surgeons to Attendings Self-Evaluation. *Iranian Journal of Medical Education* 2005; 5(1): 62-69. [Persian]
- 23-Morrison J. ABC of learning and teaching in medicine: Evaluation. *BMJ*. 2003; 326(7385): 385-387.

Evaluation of faculty members by students with different educational development

M. Afshar¹, M.M. Hasan zadeh Taheri², H.R. Riasi³, M. Naseri⁴

Background and Aim: University teachers are among the main pillars of higher educational system and their evaluation is constantly done through different ways including students' evaluation. While some teachers are opposed to evaluation by weak students, the present study was designed and carried out in Birjand University of Medical Sciences to determine the relationship between teachers' evaluation scores and students with different educational development.

Materials and Methods: In this cross-sectional, descriptive and analytical study, which was performed at Birjand University of Medical Sciences in 2007, sixty-three faculty members were selected conducting a poll, and 2700 questionnaires were filled in by all medical students. The means of data collection were the questionnaires whose validity and reliability had been confirmed by the university's Education Development Center. The obtained data was analyzed by SPSS software (version 11.5) at the significant level $P < 0.05$.

Results: Mean evaluation scores by advanced, average and weak students were 55.59 ± 11.46 , 55.70 ± 12.49 , and 55.51 ± 12.23 respectively ($P = 0.96$). In surveying different aspects which were evaluated there was a significant difference between advanced students and weak ones regarding teachers' dignity score ($P = 0.03$).

Conclusion: Regarding that a significant difference between faculty members' evaluation scores and students with different educational development levels was not observed, it seems that educational development of students has no effect on their evaluation and, therefore, this variable can not be considered as favoritism in the evaluation of teachers. The difference observed in the domain of professorial dignity can emphasize the necessity of better judgment on the part of professors in their dealing with students.

Key Words: Faculty member, Student, Evaluation, Educational development

Journal of Birjand University of Medical Sciences. 2010; 17(2): 118-126

Received: 24.8.2010 Last Revised: 9.5.2010 Accepted: 11.5.2010 Online Version: 20.5.2010

¹ Associate Professor, Department of Anatomy, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran

² Corresponding Author; Associate Professor, Department of Anatomy, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran
MMHTahery35@yahoo.com

³ Assistant Professor, Department of Internal Medicine, Faculty of Medicine, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran

⁴ Instructor, Faculty of Para-Medicine, Birjand University of Medical Sciences. Birjand, Iran